

Ik voel me vereerd om hier vandaag te mogen spreken, omdat het thema mij wel ter harte gaat. Niet alleen vanwege mijn bezorgdheid voor onze ruimtelijk ordening en onze natuur, maar ik ben ook een beetje een fotograaf met een uit de hand gelopen hobby. Ik had mijn eerste tentoonstelling rond de jaarwisseling en ik kan me voorstellen dat het voor iemand die wat langer in het vak zit het toch wel wat betekent als mensen naar uw werk komen kijken.

Men heeft mij gevraagd hier te komen vertellen waarom ik eigenlijk in het onderwerp geïnteresseerd ben. Dat heeft eigenlijk te maken met het feit dat ik doorheen de jaren als architect en stedenbouwkundige meer en meer inzicht ben beginnen krijgen in de relatie tussen ruimtelijke ordening en het verdwijnen van de natuur.

Als er ergens een hectare natuur wordt omgezet in iets anders, zoals een ambachtelijke zone, woonwijk, fabriek een vliegveld, een brug, dan zijn het de stedenbouwkundigen en architecten die die tekeningen gemaakt hebben. Ik voelde mij een beetje lid van de stropersbende, die de planeet verprutsten. En ik begon te beseffen (net zoals de stropers die nadien de beste boswachters worden) dat de ruimtelijke ordening de laatste verdedigingslijn is van de open ruimte. Daarom weigert mijn architectenbureau al 12 jaar om nog vrijstaande woningen te bouwen in een buitengebied, weigert het al 12 jaar om nog op onbebouwde stukken te bouwen en weigert het al 12 jaar om nog te bouwen op plaatsen waar geen openbaar vervoer is...

Wij proberen met elk project een stukje groen te maken dat niet meer onderhouden moet worden, waar de natuur rustig haar ding kan doen. Want er is een groot misverstand met het woord 'klimaat': iedereen denkt dat dat het probleem is. Maar dat is niet waar. Die dreigende

opwarming is wel gigantisch problematisch maar dat is niet het probleem maar wel het gevolg van het probleem.

Onze aarde heeft een jas met drie laagjes: water, bodem, lucht. Dat **water** is al voor 80% leeg gevist door ons. 80% van de hoeveelheid vis is weg, niet 80% van de soorten. De zee zit vol plastic en het water komt in contact met de CO₂ die we uitstoten waardoor het zuurder wordt en het zuur water tast de kalk aan, dus de koralen gaan eraan maar ook het fytoplankton. Dat zijn hele kleine diertjes met een kalk-skeletje. En u weet dat misschien niet maar slechts een kwart van onze zuurstof wordt gemaakt door bomen. Driekwart komt van het fytoplankton, dus we zijn eigenlijk ook onze eigen zuurstofmachine aan het vermoorden.

De **tweede laag van de jas is de bodem**, en ja, daar zitten wij overal op. Vlaanderen heeft 2,7% van zijn oppervlakte als beschermd reservaat, tel daar nog een paar militaire domeinen en private natuurgebieden bij en dan komen we aan 6%. Wij gebruiken 80% van de vruchtbare bodem en we zijn niet de enige soort: we delen onze planeet met 8,5 miljoen andere soorten, maar we gedragen ons wel alsof alles van ons is.

En de **derde laag, de lucht**, die hebben we volgespoten met broeikasgassen. Bomen zetten zonne-energie door fotosynthese om in organische vezels en plantenvezels die vergaan tot veengebied en dat wordt bruinkool, steenkool of aardolie. We hebben ongeveer een half miljoen jaar ingestraalde zonne-energie via onze CO₂-uitstoot op minder dan 200 jaar terug in de atmosfeer gepompt. Logisch dat ze opwarmt...

Wat we dus niet beseffen is dat we het probleem eigenlijk elke ochtend zien in de spiegel, dat zijn wij zelf.

Ik ga u één cijfertje geven waar ge niet meer van gaat slapen, hoop ik. Ik zal u ook goesting geven om aan de slag te gaan. Want dat is alleen maar goed nieuws als we kijken wat we moeten doen. Maar ik ga eerst dat cijfer zeggen: als we alles wat op de aarde op het land leeft en een skelet heeft, dus alle dieren, alle kippen, koeien, leeuwen, tijgers, olifanten, mensen, ... als we die allemaal op een weegschaal zetten, dan krijg je wat men noemt de 'totale gewervelde biomassa' op aarde. 65% van dat gewicht is onze veestapel, 32% van dat gewicht is de mensheid zelf. Dat is samen 97%. **Het gewicht van de gewervelde dieren in de natuur is vandaag nog slechts 3% van de gewervelde biomassa.**

Dat is geen prognose zoals de opwarming, dat is een cijfer van meer dan een jaar geleden. Het zal vermoedelijk nog erger zijn ondertussen. Dus als wij iets dringender moeten doen zoals onze uitstoot verminderen, dan is dat plaatsmaken, plaatsmaken voor de natuur. En niet alleen in het amazone-gebied. De helft van de aarde zou een natuurreservaat moeten zijn: 30% hard natuurreservaat, 20% gewone natuur en in die andere helft zit dan onze tuin, onze parken, onze steden, onze economie en onze landbouw, daar zitten wij vandaag al ver boven.

We hebben wel geluk hier in West-Europa waar ook stukken zijn zoals Groenland waar er bijna geen kat woont en waar er heel veel natuur is, mogen wij onze impact beperken tot het strikt minimum, en dat is een kwart van de oppervlakte. Maar dat moet dan wel op elke schaal: zelfs een tuin zou een kwart verwilderd moeten zijn wil die biodiversiteit op schaal van dat tuintje optimaal kunnen gedijen. Is het minder dan een kwart, dan begint de natuur af te zien.

Vlaanderen heeft 6% natuurreservaat. Als dat 25% moet worden dan hebben we 19% natuurreservaten te weinig, dat is 257.000 hectare te weinig. Die kunnen we niet bijmaken. Land is niet te koop, ligt niet in de winkel. We moeten het doen met de oppervlakte die er is.

En we zijn met te veel mensen. U zou u kunnen afvragen hoeveel mensen de aarde kan voeden, maar dat is een beetje een perverse vraag. Dat is zoals vragen aan uw dokter hoeveel keer dat ge dat op de schedel van uw partner moogt slaan voor die net niet doodgaat. Ge zegt "we zien elkaar graag, dus we gaan 1 keer minder slaan dan dat het fataal is". Dat is hoeveel keer de aarde de mensen kan voeden, want dan is alles landbouw en dan is er dus geen natuurgebied.

De juiste vraag is, **hoeveel mensen kunnen er op aarde zijn als elke soort plant en dier een gezonde hoeveelheid ruimte moet krijgen om florissant, gezond aanwezig te kunnen blijven**. Dat aantal hangt dan af van het aantal mensen maal de impact per mens. Vandaag is die impact per de mens zeer ongelijk verdeelt: zeer arme landen met een heel kleine milieu-impact per individu en Amerika met een heel grote impact.

Maar als iedereen op aarde een Amerikaan zou zijn en leven zoals de Amerikanen vandaag, dan kunnen we maar met 1 miljard mensen zijn, dat is 8 keer minder dan vandaag. Als iedereen zou zijn zoals de Europeanen, dan is er plaats voor 2 miljard en als we ecologisch zouden worden, vegetarisch en 0% CO2 zouden uitstoten, dan is er misschien plaats 3 miljard mensen... De bevolkingsgroei is overal aan het stabiliseren. Er zijn landen waar de bevolkingscijfers dalen, zoals Japan: nu 127 miljoen inwoners en binnen 30 tot 40 jaar nog met 80 miljoen. Dat is een daling zonder wetten over geboorteregeling, maar gewoon spontaan. Als we niks doen, dan betekent dat dat pas binnen 200 tot 300 jaar de demografische druk van de planeet af is, maar dat is te traag. Daar kunnen we niet snel iets aan doen, tenzij dat er per ongeluk een wereldoorlog komt, maar dat kan niet de bedoeling zijn.

Dus we zullen keihard moeten inzetten op het andere stuk: **plaatsmaken voor natuur**. En ja dat is vragen stellen bij wat wij aan't doen zijn vandaag: de manier waarop we wonen bijvoorbeeld. Een woning in de stad verbruikt ongeveer 100 vierkante meter planeet per wooneenheid, een woning op den buiten tussen de 1000 en 2000 vierkante meter planeet. Dat is een groot verschil. Daar zit wel alles in, ook de wegen ernaar toe, riolering, infrastructuur, enz... maar ook onze economie en onze landbouw.

We voeren vandaag varkensvlees en diepvriesfrietten uit naar Vietnam en naar Zuid-Amerika, waar ze dat ook kunnen maken. We doen dat gewoon om commerciële redenen. Onze landbouw in Vlaanderen neemt de helft van de grond in. Maar het eten is op honderd jaar tijd zo goedkoop geworden dat de supermarkten zonder schroom meer dan 30 tot 40% weggooien als de houdbaarheidsdatum een dag over tijd is. Ons eten is zo goedkoop dat onze landbouw eigenlijk niet meer overleeft: boeren verdienen geen 10 euro bruto per uur. Onze landbouw stelt nog slecht 0,7% van het totale bruto binnenlands product voor, dat is economisch niets. Dus we gebruiken de helft van onze grond voor iets dat economisch niets meer voorstelt. Heel gek. Nederland is de grootste exporteur van landbouw in Europa en daar is het 1,2% van de economie. Niet veel beter dan hier.

Onze industrie en onze handel, die ontwerpt dingen die wij kopen en die zijn gemaakt om na 5 jaar stuk te gaan. Want vanaf dan is een vaatwasser repareren al duurder dan een nieuwe kopen. Ze moeten een economie uitvinden waarbij bijvoorbeeld vaatwassers eigendom blijven van de fabrikant en wij betalen per wasbeurt. Men is dat nu aan het uittesten: dan levert die fabrikant plots het beste en het duurste toestel want dan heeft hij 30 of 40 jaar een inkomen zonder dat hij nieuwe toestellen moet leveren. En aangezien hij ook de stroom van de toestellen moet betalen, zal hij zuinigere toestellen maken die lang meegaan. En de prijs per wasbeurt daalt iets en de winst voor de fabrikant stijgt en hij stelt opnieuw mensen van hier te werk om reparaties uit te voeren in plaats van machines te laten maken in lageloonlanden.

In Eeklo zijn de burgers allemaal aandeelhouder in het windmolenpark. Dus de winsten van de energiesector vloeien niet meer naar Tractebel en Suez of naar de Kaaimaneilanden maar naar de eigen burgers. Met als bijkomend voordeel dat er ineens ook geen bezwaarschriften meer zijn tegen de bouwvergunningen voor die windmolens, want het is de mensen hun tweede inkomen.

Dus we zullen heel het systeem moeten uitvinden... **Maar nu ga ik stoppen met het deprimerende stuk van het verhaal !**

We weten ondertussen dat de wereld gaat opwarmen en dat we ons moeten haasten om dat tegen te houden. En we weten nu ook dat het veel dringender is geworden om natuur bij te maken. Vanaf dan wordt het leuk.

Onze steden lijden allemaal aan '**chronische klinkerkoorts**'. Alles ligt vol klinkers en stoepdallen, ook daar waar we niet rijden en niet wandelen. "Mijnheer den aannemer, trek dat maar door tot aan de gevel die dallen".

Als we alle onnodige verharding opbreken in ons land, dan krijg je groene steden. We moeten nog minstens een kwart van elk park laten verwilderen. Dat kan met een gracht en met struiken en dan krijg je terug trekvogels in je park. Als de helft van de vijver geen oever meer heeft met modder, gras, eendepoep en broodkorsten, maar met riet waar wij niet meer aankunnen, maar dan kunnen we van aan de overkant van het water wel terug zien dat er natuur in dat park bijkomt. Parken worden mooier. Parken worden goedkoper. Het stuk dat je niet meer moet onderhouden moet enkel maar sluikestort uitgehaald worden. Dus de kost, in Gent heeft men dat berekend, de kosten dalen met 90%. Nog maar 10% van de vroegere kost voor de groendienst van de stad.

In de klassieke parken vandaag in onze steden zit nog maar één diersoort en dat is **de "gele bladblazer"** (red: doet man met bladblazer na). Om er zeker van te zijn dat er alleen maar ecologisch dood gras en bomen overblijft.

Dus we gaan eigenlijk mooier groen krijgen, meer biodiversiteit. Niet alleen in het buitengebied, maar ook in de steden. Als we verhuizen naar plekken met openbaar vervoer, dan zou het openbaar vervoer komen om de 15 minuten en niet meer om de 2 uur. We hebben een land met veilige fietsroutes en betaalbaar openbaar vervoer.

We hebben het wereldrecord aan aantallen politici en ambtenaren per duizend inwoners, omdat we zo verspreid gaan wonen zijn. Vlaanderen telt 6,5 miljoen mensen, dat is de helft van Londen, en daar doen ze dat met 40 bestuurders, wij hebben 300 gemeenten in Vlaanderen en 7398 bestuurders in de gemeenteraden....

Dus **we gaan ook bestuurlijk efficiënter worden**, de belastingen zullen lager worden. Minder files, minder fijn stof. We kunnen terug op de buiten gaan wonen. Dat kan vandaag niet meer. Mensen wonen vandaag niet op 'den buiten'. We wonen niet in een dorp en niet in een stad, maar ergens 'tussenin' en we leven eigenlijk niet waar we slapen. Dus alles is ergens anders en is met de auto te bereiken: de scouts, het werk, de winkel, de cinema, een eerste ex een tweede ex, kinderen rondvoeren, de voetbal.

Onze levenskwaliteit zal erop vooruitgaan: we wonen dicht bij elkaar, dicht bij de winkel, dicht bij de crèche, dicht bij de school, dicht bij een mooi groen park, en die dorpen zullen terug omringd worden door velden en bossen.

Ik ben een stadsmens maar wie graag op den buiten woont moet eigenlijk terug in een dorp gaan wonen zoals in Toscane. Vlaanderen was zo vroeger. Vlaanderen was zoals Toscane. In de 19de eeuw waren hier alleen maar dorpen en steden en daartussen boeren en boerderijen. Een vrijstaande woning, dat bestond vroeger niet, dat zit helemaal niet in ons cultureel DNA. De baksteen in onze maag heeft heel lang op de juiste plaats gelegen: in het centrum van een kern, een stedelijke kern of een landelijke kern. Dus we moeten gewoon terug onze roots ontdekken.

En in weerwil van wat men jullie tracht wijs te maken, gaat dat géén geld kosten maar geld opbrengen. We hebben het wereldrecord aan kilometer weg per woning. En die wegen moeten niet alleen aangelegd, maar ook onderhouden worden. Onder die wegen ligt het wereldrecord aan kilometer infrastructuur, riolering, kabel, waterleiding, gas, enz.. dat gaat allemaal goedkoper worden als we minder verspreid wonen en dat krijgen we gedaan binnen de 30 à 40 jaar omdat Vlaanderen elk jaar ongeveer 1% van zijn gebouwen vervangt.

Als ge een gebouw moet afbreken en wederopbouwen omdat het te versleten is, dan kunt ge dat net zo goed wederopbouwen op een andere plaats, of boven op mekaar of naast mekaar, want met rijwoningen alleen, ge moet niet bang zijn dat iedereen op een appartement zal moeten gaan wonen, met rijwoningen alleen halen we het ook. Daar kunnen we heel compacte steden en dorpen mee maken en hier en daar een toren als ge eens dure grond moet vrijmaken voor een park of een plein dat kan geen kwaad. Als er maar genoeg verschillende woontypes zijn, hoog en laag komen allebei voor in slechte vorm. De wereld staat vol met slechte laagbouw ook. Hoogbouw is dus niet slecht of niet goed.

Architectuur en stedenbouw moeten kwaliteit leveren. Dat begint met niet lachen met de verkavelingsdroom van de Vlaming, want in die woning kan hij dingen die hij in een stadsappartementje niet kan. Een plonsbad zetten voor de kleinkinderen, zijn modderige fiets afspuiten met een tuinslang, ... Dus zolang dat wij konijnenkoten blijven bouwen en klein appartementjes, dan gaat die man of die vrouw niet uit zijn villa komen. Op zo'n klein terraske in't stad met links 2 vuilniszakken en rechts een linnenrekske, waar ge op terras in de kou spijt staat hebben omdat ge al 2 jaar niet meer rookt. Dat is niet echt een goeie buitenruimte. Er is geen moestuin er is geen speelruimte. Als ge een plonsbaddeke zet moet ge het al samenknijpen tot een ovaal en als de pagadders op de rand gaan zitten dan schiet dat water er in één keer uit en dan hebt ge een proces met al uw onderburen. Dat is niet gewoon, hé.

We zullen onze stadswoningen ook moeten beter maken. Ook daar moet de pretfactor van het wonen er serieus op vooruit gaan. Dus ik denk dat we er op alle manieren bij te winnen hebben om samen aan een veel mooiere wereld te werken.

Ik ben 3 maanden geleden door de betogende jongeren van Youth for Climate samen met Jean Pascal Vanieperzele, klimaatwetenschapper, gevraagd om een klimaatrapport te schrijven met een taakstelling voor de volgende jaren voor de politiek en het beleid. En we hebben dat gedaan. Toen we daaraan bezig waren werd het steeds duidelijker waarom die jongeren zo kwaad zijn: die zijn kwaad op onze generaties, die zeggen "wij willen die erfenis niet". Het is niet alleen het klimaat. "Wij erven een planeet die een vuilbak is geworden."

Die jas met die 3 laagjes is onze schepper, die heeft alle levensvormen gemaakt en geeft al die levensvormen te eten en drinken en nog een tijdje voorlopig nog een leefbare temperatuur. Wij 'eten' die jas vol gaten. We hebben nog een geluk: er is nog goed nieuws want die jas herstelt zichzelf, net zoals uw huid als ge met een patattenmeske in uw vinger hebt gesneden moet ge gewoon een plakkerke daarop doen en een maand wachten en dan is dat genezen.

De hoogste biodiversiteit vandaag zit in Tsjernobyl omdat de mens daar moet wegblijven. We moeten dus eigenlijk leren wegblijven. Ik weet dat het ook een stedenbouwkundige uitdaging is, want wegblijven moet je ontwerpen door op andere plekken minder ruimte te gebruiken en

betere architectuur: iedereen wil nog altijd groen, privacy, rust, ook in de stad. Dus minder lawaai, minder auto's op de kasseien, misschien minder kasseien, meer groen.

En dat verlangen naar die mooiere wereld dat wordt ons ook een beetje onder onze neus gewreven door Christian Clauwers zijn werk. We moeten tegelijk onthouden dat we niet naar Antarctica of andere plekken moeten gaan om de appreciatie voor de natuur terug te vinden.

Het is goed dat we weten dat die mooie plekken van de planeet er zijn, maar pak al eens een fiets van in de Voerstreek naar de Panne en probeer eens een stuk natuur te vinden. Of kijk eens in uw eigen straat of ge geen tegels kunt uitbreken voor wat bloemen of een klimplant. Of kijk eens waar het eten vandaan komt dat ge koopt, eet wat minder rood vlees. Want dat vee eet ontzettend veel ruimte op. Het veevoeder kost veel meer landbouwoppervlakte dan ons eigen eten.

We moeten ook niet heiliger zijn dan de paus en eet een gezond stukske vlees maar wat minder frequent. Stop niet helemaal met vliegen, maar vlieg enkel wanneer het nodig is. Mijn universiteit Leuven betaalt professoren die op congres gaan niets terug als ze binnen een straal van 900 kilometer nog een vliegtuig durven nemen. Dus men is overal aan het wakker worden.

Het begint, ik mag niet te pessimistisch zijn, het begint stillekesaan de goeie kant op te gaan, maar dat kunnen we alleen maar als we allemaal samenwerken. Er is geen enkel land dat zijn eigen atmosfeer kan zuiveren. Die lucht die waait de wereld rond. Ge kunt geen vissen tegenhouden aan de grens van de territoriale wateren. Donald Trump zegt wel 'I'm against globalism', maar ik vrees dat we geen keus hebben. Het zal globaal moeten gebeuren of niet. Van in uw straat tot op de hele wereld. Dan zal de aarde, die jas, ons riant terugbetalen met schoonheid, gezondheid en met natuur.

□